

УДК 811.112.2-028.46+81'42]:821.112.2-2"17/19"
DOI <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2021-84-23>

ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЛІМЕНТІВ У ДІАХРОННОМУ АСПЕКТІ

Микитюк Ю. В.

*кандидат філологічних наук,
асистент кафедри німецької філології
Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, Львів, Україна
orcid.org/0000-0001-7866-2256
yuliya.mykytyuk@lnu.edu.ua*

Ключові слова: *мовленнєвий акт комплімент, прямі й непрямі компліменти, експліцитність, оцінні лексеми, стилістичні тропи.*

Комплімент як важливий елемент соціальної взаємодії часто є об'єктом досліджень численних прагмалінгвістичних праць у різних лінгвокультурах. Проте все ще залишається поза увагою мовно-стилістичне вираження компліментів через оцінні лексеми. Саме тому метою статті є аналіз експресивної лексики з емотивно-оцінною семантикою та стилістичних тропів, що вживаються під час висловлення компліментів у німецькомовних драматичних творах протягом XVIII–XX століть. Ґрунтуючись на теорії мовленнєвих актів Дж. Остіна й Дж. Серля, досліджено лексичні особливості втілення прямих і непрямих експліцитних компліментів, що реалізуються через позитивно-оцінну лексику, зокрема з використанням прикметників, іменників, прислівників, дієслів і сталих зворотів. Показано, що під час висловлення компліментів типовими є оцінні й описові прикметники й іменники, адже саме через них відбувається характеристика зовнішності, внутрішнього світу, власності, досягнень і вмінь адресата. У діахронному розрізі простежено динаміку змін у мовній реалізації компліментів через прикметники на прикладі загальнооцінного прикметника *gut* і описового прикметника *schön*, а також через іменники на прикладі лексем *Engel*, *Schönheit* / *Schöne* й *Kompliment*. Стилiстичний аналіз компліментів показав, що тільки для 8,2% прикладів характерне використання стилістичних тропів, з яких найуживанішими є метафора, порівняння, символ, метонімія та перифраз. Натомість рідкісним є вживання антитез, фразеологізмів, оксиморонів, алегорій, гіпербол, анафор, градацій та епітетів. Використання стилістичних засобів викликає більше зацікавлення в адресата, показує емоційність мовця, а самі компліменти робить інтенсивнішими. У діахронному аспекті виявлено найчастотніше застосування стилістичних тропів в епоху Ваймарської класики, зокрема через вживання метафор, метонімії і порівнянь, і встановлено важливість символів в епоху Літературного модернізму. Вважаємо, що динаміка використання інших стилістичних засобів у діахронному аспекті перспективна для подальших наукових досліджень.

LEXICAL AND STYLISTIC FEATURES OF COMPLIMENT IMPLEMENTATION IN THE DIACHRON ASPECT

Mykytyuk Y. V.

*Candidate of Philological Sciences,
Assistant at the Department of German Philology
Ivan Franko National University of Lviv
Universytetska str., 1, Lviv, Ukraine
orcid.org/0000-0001-7866-2256
yuliya.mykytyuk@lmu.edu.ua*

Key words: *speech act
compliment, direct and indirect
compliments, explicitness,
evaluation tokens, stylistic
tropes.*

Compliment as an important element of social interaction is often the subject of research in numerous pragmalinguistic works in different linguistic cultures. However, the linguistic and stylistic expression of compliments through evaluative tokens is still ignored. That is why the aim of the article is to analyze the expressive vocabulary with emotionally-evaluative semantics and stylistic tropes used when expressing compliments in German-language dramatic works during the 18th–20th centuries. Based on the theory of speech acts of J. Austin and J. Searle, the lexical features of the implementation of direct and indirect explicit compliments are investigated, because they are realized through positive-evaluation vocabulary, in particular with the use of adjectives, nouns, adverbs, verbs and constant inflections. It is shown that evaluative and descriptive adjectives and nouns are typical when expressing compliments, because in this way the appearance, inner world, property, achievements and skills of the addressee are characterized. In the diachronic aspect, the changes in the linguistic realization of compliments through adjectives are traced, on the example of the common adjective *gut* and descriptive adjective *schön*, as well as through nouns on the example of tokens *Engel*, *Schönheit* / *Schöne* and *Kompliment*. Stylistic analysis of compliments showed that only 8.2% of examples are characterized by the use of stylistic tropes, of which the most commonly used are metaphor, comparison, symbol, metonymy and periphrasis. Instead, the use of antitheses, phraseologies, oxymorons, allegories, hyperbole, anaphors, gradations and epithets is rare. The use of stylistic means arouses more interest in the addressee, shows the emotionality of the speaker, and makes the compliments more intense. In the diachronic aspect, the most frequent use of stylistic tropes in the era of Weimar classics was revealed, in particular through the use of metaphors, metonymies and comparisons, and the importance of symbols in the era of Literary Modernism was established. We believe that the dynamics of the use of other stylistic means in the diachronic aspect is a prospect for further research.

Постановка проблеми. Комплімент як комплексний мовленнєвий акт (далі – МА) неодноразово ставав предметом дослідження як в українській, так і в зарубіжній лінгвістиці. Водночас центральними темами в мовознавчих роботах є або соціо- й прагмалінгвістичні особливості компліментів [1–8], або ж порівняльний аналіз такого МА в різних лінгвокультурах [9–11]. Проте не менш важливим є вивчення і мовного вираження компліментів через оцінні лексеми, що є носіями лінгвокультурних і соціальних реалій, і стилістичних тропів, що суттєво підсилюють дію таких лексем.

На базі англомовної літератури позитивно-оцінні лексичні одиниці й синтаксичні моделі аналізують Л.О. Кокойло [2, с. 9–16] та А.В. Колегаєва [3, с. 13], а предикативні прикметники як засоби вираження компліментів досліджує О.В. Дейчаківська [1, с. 59–60]. У межах контрастивної лінгвістики частковий аналіз оцінної лексики здійснили Ч. Адачі [7, с. 103–120], К. Дуттлінгер [8, с. 173–175], Б.М. Фаренкіа [9, с. 72–73], Л. Міроновші [10, с. 127], Ю. Пробст [11, с. 217–218]. Дослідження мовної реалізації етикетного, ритуалізованого компліменту в німецькій мові проведено в працях

Н.А. Трофимової [5, с. 85–88; 6, с. 112–124]. Стилістичні тропи під час висловлення компліментів згадано в працях А.В. Колегаєвої [3, с. 14], Н.А. Трофимової [6, с. 114–116], Б.М. Фаренкіа [9, с. 51–58].

Незважаючи на вище перелічені дослідження, досі відсутній системний аналіз лексико-морфологічних і стилістичних особливостей вираження компліментів у діяхронному аспекті, не простежено динаміку змін в оцінній емотивній лексиці й стилістичних засобах протягом тривалого періоду на базі німецькомовної літератури.

Метою статті є аналіз експресивної лексики з емотивно-оцінною семантикою та стилістичних тропів XVIII–XX століть. Поставлена мета передбачає вирішення таких **завдань**: ідентифікувати мовностилістичні особливості реалізації прямих і непрямих компліментів; простежити динаміку їхніх змін, вплив емотивної лексики на тематику МА, роль стилістичних засобів під час висловлення компліменту.

Об'єктом дослідження є МА «комплімент» у текстових фрагментах із німецькомовних драматичних творів XVIII–XX ст. **Предметом вивчення** є лексико-стилістичні особливості реалізації МА «комплімент» у синхронії та діяхронії.

Матеріал дослідження зібрано *методом суцільної вибірки* із 43-ох драматичних творів 23-ох німецькомовних письменників (загальний обсяг – 4 434 сторінки). *Методом кількісного підрахунку* визначено частотність вживання емотивної лексики й стилістичних тропів під час висловлення компліментів. *Метод лінгвокультурологічного аналізу* використано для пояснення змін етичних і моральних цінностей суспільства та їхнього відбиття у лексико-стилістичних особливостях реалізації МА компліменту.

Дослідження ґрунтується на теорії мовленнєвих актів Дж. Остіна й Дж. Серля, у межах якої комплімент визначено як «*поліфункціональний емотивно-оцінний фатичний МА, через який мовець виражає власні емоції, позитивно оцінює внутрішній світ, зовнішність, досягнення, вміння чи власність адресата, встановлює солідарність і комунікативну рівновагу й впливає на співрозмовника, який через позитивну, негативну чи гібридну реакції вербально або невербально реагує на комплімент*» [4, с. 4].

Виклад основного матеріалу дослідження. **Лексичні особливості реалізації** компліментів проаналізовано передусім у прямих і непрямих експліцитних компліментах, адже саме такі МА реалізуються через позитивно-оцінну лексику, зокрема через використання **прикметників, іменників, прислівників, дієслів і сталих зворотів**.

Для характеристики позитивних якостей адресата найчастіше вживають **прикметники**,

зокрема знайдено 286 таких одиниць із різною позитивно-оцінною семантикою, вжиті в компліментах 1 267 разів. Проаналізовані прикметники поділяємо на дві основні групи: прикметники для характеристики *внутрішнього світу* адресата, оцінне й дескриптивне значення яких реалізується через загальнооцінний прикметник *gut* (191), або менш частотні оцінні прикметники з різним емоційно-експресивним навантаженням: *edel* (63), *groß* (44), *würdig* (27), *treu* (23), *wacker* (19), *wert* (15), *stolz* (14), *rein* (13), *teuer* (13), *hoch* (13), *stark* (12), *klug* (12), *kühn* (10). Прикладом оцінки внутрішнього світу співрозмовника, його душевної доброти через МА «комплімент», лексично реалізований прикметником *gut*, є текстовий фрагмент з «Емілії Галотті» Г.Е. Лессінга:

(1) “ORSINA <...> *Nun, Marinelli, argwohnet Ihr gutes Herz auch nichts?*

MARINELLI *Was? worüber?*” [12, с. 170–171].

Другу групу складають дескриптивні й оцінні прикметники, що вказують на *зовнішність* адресата: *schön* (156), *süß* (36), *jung* (26), *hübsch* (14), *lieb* (12), *hold* (10). Вищенаведені прикметники становлять 57% з усіх випадків вживання прикметників. Частотність використання інших оцінних і дескриптивних прикметників в обох групах не перевищує 9 слововживань і, відповідно, становить 43%: *ehrlich* (9), *fromm* (9), *bescheiden* (9), *reizend* (9), *zart* (9), *gütig* (9), *sanft* (8), *göttlich* (8), *herrlich* (8), *entzückend* (8), *heilig* (7), *brav* (7), *weise* (7), *himmlisch* (7), *nett* (7), *anständig* (7), *wunderbar* (7) та інші.

Для прикметників характерне їхнє вживання в ступенях порівняння. Скажімо, найпоширеніший прикметник *gut* (191) у 28% випадків використання був ужитий у вищому й найвищому ступенях порівняння. Нижчою є частка застосування ступенів порівняння в дескриптивних прикметниках на позначення зовнішності адресата, приміром, тільки в 13% прикладів, що реалізуються через прикметник *schön*, до 20 застосовано ступені порівняння, як у драмі Ф. Шиллера «Марія Стюарт»:

„MORTIMER *mit glühenden Blicken sie betrachtend:*

Wie dich der edle königliche Zorn

Umglänzte, deine Reize mir verklärte!

Du bist das schönste Weib auf dieser Erde!

MARIA: Ich bitt' euch, Sir! Stillt meine Ungeduld.

Was spricht Mylord? O sagt, was darf ich hoffen?“ [13, с. 401].

Тепер розглянемо, які саме прикметники найчастіше використовувалися протягом XVIII–XX ст., і простежимо динаміку їхніх змін на прикладі загальнооцінного прикметника *gut* і дескриптивного прикметника *schön*. Отже, встановлено, що в епоху Просвітництва найуживанішими

є прикметники *gut* (64, у тому числі 16 – у ступенях порівняння); *schön* (45, у тому числі 6 – у ступенях порівняння). Така ж тенденція спостерігається з 1815 р. в усіх періодах: епоха Бідермаєру – *gut* (27, 8 з яких – у ступенях порівняння) та *schön* (19, у тому числі 5 – у ступенях порівняння); епоха Літературного модернізму: *gut* (44, у тому числі 12 – у ступенях порівняння), *schön* (29, у тому числі 2 – у ступенях порівняння) та *süß* (14); період Ваймарської республіки: *schön* (12, у тому числі 2 – у ступенях порівняння) та *gut* (15, у тому числі 1 – у ступені порівняння); Післявоєнний період: *schön* (23, у тому числі 2 – у ступенях порівняння) та *gut* (23, у тому числі 4 – у ступенях порівняння). Схематично дані в абсолютних числах зображені на рис. 1.

На фоні всього досліджуваного періоду виділяється епоха Ваймарської класики, в якій найпродуктивнішим стає прикметник *edel* (32), за ним йдуть *schön* (26, у тому числі *am schönsten*, *schöner* (3)); *treu* (20, у тому числі *die treusten* (1)); *gut* (17, у тому числі *die besten*, *das beste*, *besseres*, *bester* (12)); *groß* (13, у тому числі *größer* (1)); *würdig* (11, у тому числі *würdiger* (1)); *wert* (10); *rein* (10). У перехідну епоху «Між класикою, романтикою та якобінізмом» понад 10 разів вживається тільки прикметник *gut* (11, у тому числі 1 – у найвищому ступені порівняння), а в епоху Просвітництва вживаними є ще прикметники *groß* (17); *edel* (14); *stolz* (10).

Продуктивними під час реалізації компліментів є також **іменники** – знайдено 189 унікальних одиниць, вжитих 410 разів. Розрізняємо компліменти з компонентом позитивної оцінки *внутрішнього світу* адресата: *Engel / Engerl* (34), *Tugend*

(10), *Güte* (9), *Unschuld* (7), *Mut* (6), *Weisheit* (6), у тому числі і його позитивних рис характеру чи вчинків: *Retter / Erretter* (10), *Ritter* (8), *die / der Gute* (8), *Held / Heldin* (6); *зовнішності* співрозмовника: *Schönheit* (10), *Schöne* (5), *Reiz* (5), або ж *номіналізоване перформативне* вживання самого компліменту – *Kompliment* (12). Менш поширеним є вживання таких іменників: *Schatz / Schatzerl / Schätzchen* (7), *Glanze* (5), *Gabe* (5), *Stolz* (5) та інші. Як приклад мовної реалізації компліменту через найчастотніший іменник *Engel* наводимо текстовий фрагмент із «Забавок» А. Шніцлера:

„CHRISTINE Ein paar Blumen hab' ich dir mitgebracht.
FRITZ *nimmt sie ihr ab und küßt ihr die Hand: Du bist ein Engerl. Wart, die wollen wir da in die Vase...*“ [14, с. 20].

Розгляньмо діахронний розріз мовної реалізації компліменту через іменник на прикладі лексем *Engel*, *Schönheit / Schöne* та *Kompliment* (Рис. 2).

Під час реалізації іменників у 1750–1810 рр. найуживанішим є *Engel* (24), в епоху Бідермаєру й Ваймарської республіки найпродуктивніше використовується номіналізоване перформативне вживання самого компліменту – *Kompliment* – (6) та (4) відповідно. В епоху Літературного модернізму знову набуває ваги символічне вживання компліменту через іменник *Engel / Engerl* (8) і *Schatz / Schatzerl* (4). Знакове те, що в компліментах ХХ ст. використання лексем *Engel / Engerl* і *Schönheit / Schöne* фактично повністю виходить з ужитку.

Як засіб інтенсифікації позитивної оцінки під час висловлювання компліментів також використовують кількісно-означальні **прислівники**, що виражають ступінь інтенсивності дії, а також

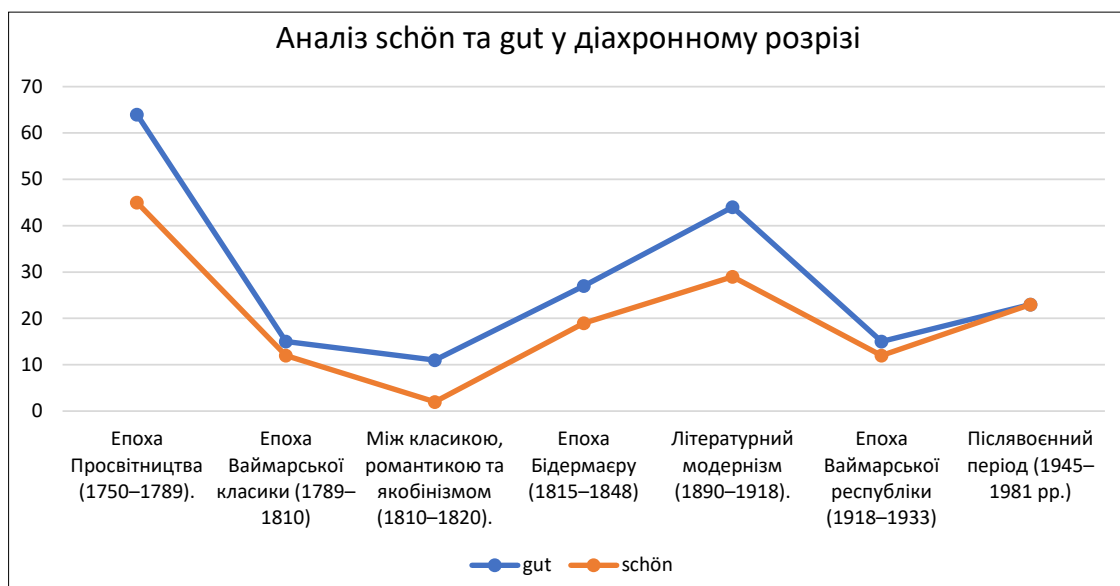

Рис. 1

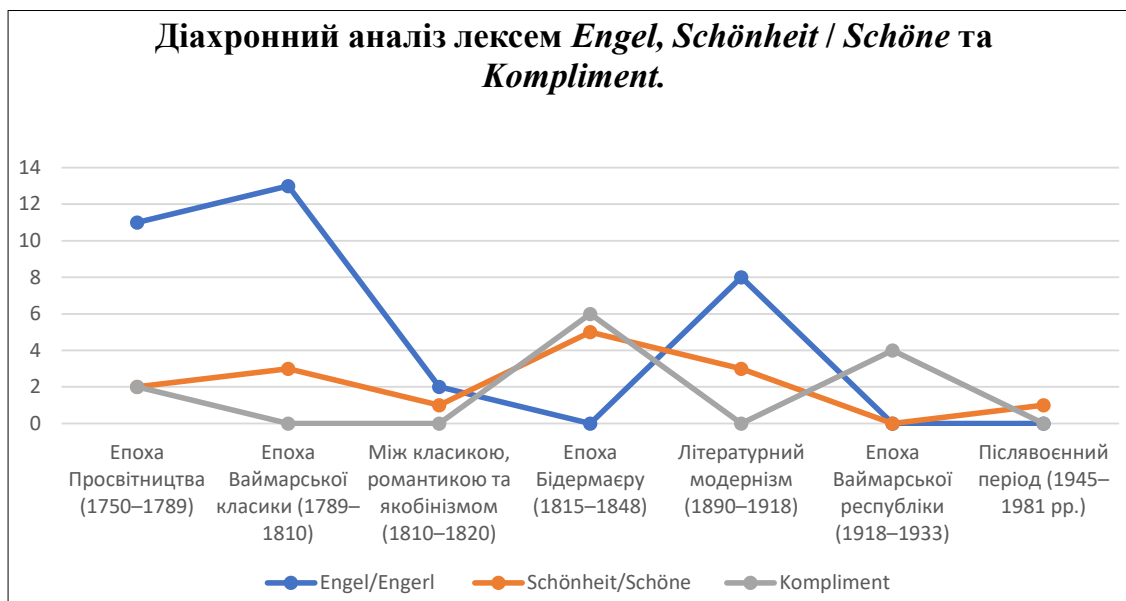

Рис. 2

міру чи ступінь вияву якісної ознаки. Визначено 12 таких прислівників: *sehr* (10), *wohl* (4), *wirklich* (3), *viel* (3), *ausgezeichnet* (3), *herzig* (3), *außerordentlich* (2), *bedeutend* (1), *ausgesprochen* (1), *besonders* (1), *herzlich* (1), *unendlich* (1). Приміром, красу кімнати адресата підсилено прислівником *sehr*:

„FRITZ Also da? *Sieht sich im Zimmer um* Das also ist dein Zimmer? *Sehr hübsch...*

CHRISTINE Du siehst ja gar nichts“ [14, с. 49].

А також виділено 16 прислівників, вжитих в адвербіальній формі: *scharmant* (6), *herrlich* (3), *schön* (2), *trefflich* (1), *auserlesen* (1), *redlich* (1), *vollkommen* (1), *warm* (1), *selbstständig* (1), *glänzend* (1), *delizios* (1), *groß* (1), *exorbitant* (1), *schneidig* (1), *rühmlich* (1), *anerkannt* (1), *schlank* (1), *klasse* (1). Наприклад, у драмі «Кетхен із Гайльбронна» Г.Ф. Кляйста знаходимо комплімент, в якому такі прислівники вживаються з метою підбадьорення адресата:

„ROSALIE <...> Laßt sein, daß ihm von fern ein Zweifel kam;

Daß ihr euch zeigtet, groß und schlank und herrlich, <...>

KUNIGUNDE Ich wollte, daß die Erde mich verschlänge!“ [15, с. 195].

Менш вживаними під час реалізації компліментів є оцінні дієслова, в яких закладене позитивне ставлення до співрозмовника (*schätzen* (10), *verehren / ehren* (8), *bewundern* (5), *komplimentieren* (2), *adorieren* (1)) або ж наголошено на його позитивних вміннях чи вчинках: *etwas zu tun wissen* (5), *schmücken* (3), *glänzen* (3), *retten / erretten* (2), *beglücken* (2), *gelten* (1), *verdienen* (1), *beschützen*

(1), *befreien* (1), *verklären* (1), *rühmen* (1), *reizen* (1), *leuchten* (1), *wohltun* (1), *übertreffen* (1), *duften* (1), *funkeln* (1), *wachsen* (1), *glimmen* (1), *glitzern* (1). Наприклад, через непрямий експліцитний комплімент Пілад підбадьорює Ореста в драмі «Іфігенія в Тавриді» Й.В. Гете:

„PYLADES <...> Zu einer schweren Tat beruft ein Gott

Den edlen Mann, der viel verbrach, und legt Ihm auf was uns unmöglich scheint zu enden.

Es siegt der Held, und büßend dienet er

Den Göttern und der Welt, die ihn verehrt“

[16, с. 125].

Зовсім нечасто використовують сталі вирази: *Anteil nehmen* (3), *Eindruck machen* (1), *Aufsehen machen* (1) та *etwas ist j-m. geläufig* (1). Наприклад, у драмі «Матінка Кураж та її діти» Б. Брехта нагромаджуємо на непрямий експліцитний комплімент зі сталим виразом *Eindruck machen*:

„DER FELDPREDIGER Ich bring Ihnen eine Botschaft von Ihrem Sohn, dem Elif, und der Koch ist gleich mitgekommen, auf den haben Sie Eindruck gemacht <...>

MUTTER COURAGE Das können Sie immer hier, wenn Sie sich anständig aufführen, und auch sonst, ich wird fertig mit euch <...>“ [17, с. 420–421].

Через незначну кількість прислівників (28 унікальних одиниць, ужитих 57 разів), дієслів (25 одиниць, ужитих 56 разів) і сталих зворотів (4 одиниці, вжиті 6 разів) вважаємо недоцільним розглядати їх у діахронному розрізі.

Стилістичний аналіз особливостей компліментів показав, що тільки для 127 компліментів (8,2% від усього фактичного матеріалу)

характерне використання стилістичних засобів. Зокрема, у компліментах знайдено такі засоби, як *метафора* (39), *порівняння* (33), *символ* (17), *метонімія* (11), *перифраз* (10), *антитеза* (5), *фразеологізм* (4), *оксюморон* (3), *алегорія* (1), *гіпербола* (1), *анафора* (1), *градація* (1) та *епітет* (1).

Дослідження стилістичних троп показало, що під час висловлення компліментів найчастіше (у 30,7% випадків) вживається **метафора**, за допомогою якої певні слова розкривають сутність явищ і предметів за схожістю чи контрастністю. Метафорам притаманна сильна емоційність і гіперболістичність:

“Ei, du mein goldnes Mädchen, Herzens-Braut!” [18, с. 84].

Іншим важливим стилістичним засобом є **порівняння**, що вживається у 26% випадків, щоб викликати в адресата образні асоціації та наочніше характеризувати співрозмовника, наприклад:

“<...> Dein Name wars der mir in meiner ersten Jugend gleich einem Stern des Himmels entgegen leuchtete <...>” [19, с. 54].

У 13,4% випадків під час висловлення компліментів мовці використовують **символи**, що мають за мету відтворити усталені думки, поняття, почуття тощо. Часто вони вживаються в поєднанні з порівняннями, наприклад, у драмі Г. Бюхнера «Войцек»:

“MARIE *ihn ansehend, mit Ausdruck*: Geh’ einmal vor dich hin. – Über die Brust wie ein Stier und ein Bart wie ein Löw ... So ist keiner ... Ich bin stolz vor allen Weibern.”

TAMBOURMAJOR Wenn ich am Sonntag erst den großen Federbusch hab’ und die weißen Handschuh, Donnerwetter, Marie, der Prinz sagt immer: Mensch, Er ist ein Kerl!” [20, с. 641].

У 8,7% випадків уживання стилістичних засобів використовують **метонімію**, через яку відбувається заміна двох понять із різних сфер на основі просторових, часових чи логічних взаємозв’язків. У такий спосіб мовець підкреслює в компліменті певні ознаки адресата, наприклад:

“Kluger Kopf” [21, с. 146].

Ще рідше вживається **перифраз** (7,9% випадків), через який одне поняття описово виражене через інші, наприклад:

„LEICESTER <...> Da seid Ihr der allwichtigte Mann, der Atlas

Des Staats, ganz England liegt auf euren Schultern.

BURLEIGH: In euch, Mylord, erkenn’ ich meinen Meister,

Denn solchen Sieg, als eure Rednerkunst

Erfocht, hat meine nie davon getragen“

[13, с. 410–411].

Ще одна стилістична фігура – **антитеза** (4%) – вживається в компліментах здебільшого з метою пом’якшення образи, наприклад:

“O! du bist blind mit deinen sehenden Augen!” [22, с. 194].

Знайдено тільки поодинокі випадки вживання **фразеологізмів** (4) (3,2%):

“EINIGE ANDRE Horch der verstehtst! Der hat Pfiiffe” [19, с. 32].

Оксиморон як засіб поєднання протилежних понять є тільки у 2,4% випадках:

“O boshafter Engel! – mich so zu quälen!” [23, с. 106].

Решту стилістичних фігур – **алегорію**, **гіперболу**, **анафору**, **градацію** та **епітет** – знайдено тільки одноразово. Скажімо, **алегоричне значення** комплімент має в прикладі з «Натана Мудрого» Г.Е. Лессінга:

„SITTAH Trau dir auch nur nicht zu wenig! <...> Der Löwe schämt sich freilich, wenn er mit Dem Fuchse jagt: – des Fuchses, nicht der List.

SALADIN Und daß die Weiber doch so gern den Mann

Zu sich herunter hätten! – Geh nur geh! –

Ich glaube meine Lektion zu können“ [24, с. 264].

Стилістичну фігуру навмисного перебільшення для посилення виразності й підкреслення сказаної думки – **гіперболу** – доречно вжито в розмові двох чоловіків у драмі Ф. Шиллера «Валленштайн»:

„ILLO Nicht Eures Geld’s bedarf’s – ein Herz, wie Euers,

Wiegt Tonnen Goldes auf und Millionen.

BUTTLER Ich kam, ein schlechter Reitersbursch, aus Irland

Nach Prag mit einem Herrn, den ich begrub <...>“ [22, с. 131].

Поєднання **анафори** й **градації** є в текстовому фрагменті з драми «Хоровод» А. Шніцлера:

„DER DICHTER Du bist schön, du bist die Schönheit, du bist vielleicht sogar die Natur, du bist die heilige Einfalt.

DAS SÜSSE MÄDEL O weh ... du tropfst mich ja an! <...>” [25, с. 119].

Поєднання **оксиморону** з **епітетом** є в драмі Ф. Ведекінда «Пробудження весни»:

„ILSE <...> Gute Nacht, Ilse. Wenn du schläfst, bist du zum Morden schön!“ [26, с. 558].

Дослідження динаміки реалізації стилістичних засобів показало, що найчастіше їх застосовували в епоху Ваймарської класики (27,6% (35 МА «комплімент» (далі – МАК))). А найменш поширеними вони були в перехідні епохи «Між класикою, романтикою та яacobінізмом» (6,3% (8 МАК)) і в епоху Ваймарської республіки (5,5% (7 МАК)).

Головний стилістичний засіб під час висловлення компліментів – **метафора** – найчастіше застосовується в драмах 1750–1810 та 1945–1981 рр. В епоху Ваймарської класики знаходимо поетично найбагатші приклади метафор:

“Hier spricht Erfahrung, Wissenschaft, Geschmack,

Ja, Welt und Nachwelt seh ich vor mir stehn” [27, с. 188].

Період Ваймарської класики найбагатший за кількістю як *порівнянь* (10 МАК), так і компліментів зі стилістичним тропом «*метонімія*». Приклад останньої є в «Торквато Тассо» Й.В. Гете: „LEONORE <...> Entfernt sich die Verehrte, heiligt er

Den Pfad, den leis ihr schöner Fuß betrat <...>

PRINZESSIN Und wenn er seinen Gegenstand benennt,

So gibt er ihm den Namen Leonore“ [27, с. 180].

Натомість *символи* найпоширеніші в епоху Літературного модернізму (8 МАК), наприклад, у «Хороводі» А. Шніцлера:

„DER DICHTER Engel, kleiner, Nicht wahr, es liegt sich gut auf dem weichen, persischen Teppich?

DAS SÜSSE MÄDEL o ja. Heg, willst nicht weiter Klavier spielen?“ [25, с. 115].

Висновки й перспективи подальших розробок. Проаналізований фактичний матеріал показав, що компліменти реалізуються в переважній кількості випадків із використанням прикметників та іменників. Висока частотність компліментів, виражених якісними прикметниками з певним ступенем оцінки, засвідчує, що йдеться саме про щирий, а не етикетний комплімент. Адже для більшості якісних прикметників характерна градуйованість, тобто різний ступінь емоційності чи експресивності компліментів, лінгвістично реалізованих прикметниками. Таку значну роль прикметників під час висловлення пояснюємо тим, що саме через них відбувається характеристика зовнішності, внутрішнього світу, власності, досягнень і вмінь адресата. Найвагомішими прикметниками є *gut*, *schön* та *edel*. Серед іменників найпоширенішим є символ доброти й чистоти – *Engel / Engerl*, серед кількісно-означальних прислівників найчастіше вживається *sehr*, а серед прислівників в адвербіальній формі найчастіше застосовується *scharmant*. Оцінні дієслова, у зміст яких закладене ставлення до адресата, насамперед представлені дієсловами *schätzen* та *verehren / ehren*, а найрідше вживаються сталі вирази.

Через реалізацію прикметників у німецькомовному просторі встановлено, які саме риси характеру й особливості зовнішності цінувалися в адресатах протягом XVIII–XX ст.: в усіх епохах, крім Ваймарської класики, де найвище цінується благородність (*edel*), найбільшу кількість компліментів робили через прикметники *gut* і *schön*. Під час реалізації іменників найпопулярнішим є застосування іменників *Engel / Engerl*, *Kompliment* й *Schönheit / Schöne*. З кількісно-означальних прислівників найчастіше вживається *sehr*, а найпо-

пулярнішими оцінними дієсловами в епоху просвітництва й Ваймарської класики є *bewundern* і *schätzen*.

Стилістичний аналіз компліментів показав, що тільки для 8,2% прикладів характерне використання стилістичних засобів, з яких найпродуктивнішими є метафора, порівняння, символ, метонімія та перифраз. Натомість рідкісним є вживання антитез, фразеологізмів, оксиморонів, алегорій, гіпербол, анафор, градацій та епітетів. Дослідження довело, що завдяки вживанню стилістичних засобів компліменти стають інтенсивнішими, викликають більше зацікавлення в адресата й показують емоційність мовця.

У діяхронному розрізі встановлено, що стилістичні тропи найчастіше застосовують в епоху Ваймарської класики: саме в цей період найчастіше виявлено вживання метафор, метонімії і порівнянь, натомість символи найпоширеніші в епоху Літературного модернізму. Динаміка використання інших стилістичних засобів у діяхронному аспекті є перспективою для подальших наукових досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дейчаківська О.В. Предикативні прикметники як засіб вираження компліменту. *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*. Запоріжжя, 2020. № 1. Ч. I. С. 56–62. DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-9594-2020-1-1-8>.
2. Кокойло Л.О. Компліментарні висловлювання в сучасній англійській мові (структура, семантика, вживання) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 1996. 24 с.
3. Колегаєва А.В. Специфика интерактивного единства «Комплимент реакция» в английском языке (на материале художественных произведений и кинофильмов) : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Иркутск, 2004. 16 с.
4. Микитюк Ю.В. Комплімент як мовленнєвий акт (на матеріалі німецькомовних драматичних творів XVIII–XX ст.) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Львів, 2017. 21 с.
5. Трофимова Н.А. Речевой акт комплимент: прагматический анализ. *Неэкономический Post Scriptum*. 2008. С. 80–88.
6. Трофимова Н.А. „Mein Kompliment...“ (Языковое воплощение речевого акта комплимент). *Известия РГПУ им. А.И. Герцена. Гуманитарные и общественные науки*. Санкт-Петербург, 2008. № 11 (72). С. 112–124.
7. Adachi C. Compliments and Compliment Responses among Young Japanese. Saarbrücken : LAP LAMBERT Academic Publishing, 2012. 366 p.

8. Duttlinger C. Komplimente im Spanischen. Freiburg (Breisgau) : Hochsch.-Verl., 1999. Bd. 12. 405 S.
9. Farenkia B.M. Kontrastive Pragmatik der Komplimente und Komplimenterwiderungen. Kamerunisch-Deutsch. Aachen : Shaker Verlag, 2004. 138 S.
10. Mironovschi L. Komplimente und Komplimenterwiderungen im Russischen und im Deutschen. Ein interkultureller Vergleich. Frankfurt am Main : Peter Lang GmbH. Internationaler Verlag der Wissenschaften, 2009. 172 S.
11. Probst J. Ein Kompliment in Ehren... Aspekte eines „höflichen“ Sprechaktes in mehreren Sprachen. *Übersetzen, Interkulturelle Kommunikation, Spracherwerb und Sprachvermittlung – das Leben mit mehreren Sprachen, Zeitschrift für interkulturellen Fremdsprachenunterricht [Online]*. 2003. № 8 (2–3). S. 210–225. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/267971989.pdf> (дата звернення: 07.10.2021).
12. Lessing G.E. Emilia Galotti. *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen* / Hg. von M. Reich-Ranicki. Frankfurt am Main, Leipzig, 2004. Bd. 1. S. 111–192.
13. Schiller F. Maria Stuart. *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen* / Hg. von M. Reich-Ranicki. Frankfurt am Main, Leipzig, 2004. Bd. 4. S. 315–463.
14. Schnitzler A. Liebelei. *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen* / Hg. von M. Reich-Ranicki. Frankfurt am Main, Leipzig, 2004. Bd. 6. S. 9–67.
15. Kleist H. v. Das Käthchen von Heilbronn. *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen* / Hg. von M. Reich-Ranicki. Frankfurt am Main, Leipzig, 2004. Bd. 5. S. 87–204.
16. Goethe J.W. Iphigenie auf Tauris. *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen* / Hg. von M. Reich-Ranicki. Frankfurt am Main, Leipzig, 2004. Bd. 2. S. 101–171.
17. Brecht B. Mutter Courage und ihre Kinder. *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen* / Hg. von M. Reich-Ranicki. Frankfurt am Main, Leipzig, 2004. Bd. 7. S. 397–483.
18. Kleist H. v. Der zerbrochne Krug. *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen* / Hg. von M. Reich-Ranicki. Frankfurt am Main, Leipzig, 2004. Bd. 5. S. 9–86.
19. Goethe J.W. Egmont. *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen* / Hg. von M. Reich-Ranicki. Frankfurt am Main, Leipzig, 2004. Bd. 2. S. 9–100.
20. Büchner G. Woyzeck. *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen* / Hg. von M. Reich-Ranicki. Frankfurt am Main, Leipzig, 2004. Bd. 5. S. 629–658.
21. Sternheim C. Der Snob. *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen* / Hg. von M. Reich-Ranicki. Frankfurt am Main, Leipzig, 2004. Bd. 7. S. 141–193.
22. Schiller F. Wallenstein. *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen* / Hg. von M. Reich-Ranicki. Frankfurt am Main, Leipzig, 2004. Bd. 4. S. 9–313.
23. Lessing G.E. Minna von Barnhelm oder das Soldatenglück. *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen* / Hg. von M. Reich-Ranicki. Frankfurt am Main, Leipzig, 2004. Bd. 1. S. 9–109.
24. Lessing G.E. Nathan der Weise. *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen* / Hg. von M. Reich-Ranicki. Frankfurt am Main, Leipzig, 2004. Bd. 1. S. 193–345.
25. Schnitzler A. Reigen. *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen* / Hg. von M. Reich-Ranicki. Frankfurt am Main, Leipzig, 2004. Bd. 6. S. 69–144.
26. Wedekind F. Frühlings Erwachen. *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen* / Hg. von M. Reich-Ranicki. Frankfurt am Main, Leipzig, 2004. Bd. 6. S. 517–589.
27. Goethe J.W. Torquato Tasso. *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen* / Hg. von M. Reich-Ranicki. Frankfurt am Main, Leipzig, 2004. Bd. 2. S. 173–281.

REFERENCES

1. Deychakivska, O.V. (2020). *Predicative adjectives as a means of expressing compliments* [Predykatyvni prykmetnyky yak zasib vyrazhennia komplimentu]. *Bulletin of Zaporizhzhia National University. Philological Sciences*, 1(1), pp. 56–62. <https://doi.org/10.26661/2414-9594-2020-1-1-8>.
2. Kokoilo, L.O. (1996). *Complimentary Utterances in Modern English (Structure, Semantics, Usage)*: PhD Thesis. [Komplimentarni vyslovliuvannia v suchasni anhliskii movi (struktura, semantyka, vzhyvannia)], Kyiv.
3. Kolehaeva, A.V. (2014). *The specifics of the interactive unity “Compliment reaction” in English (based on works of art and films)*: PhD Thesis. [Spetsyfyka ynteraktyvnoho edynstva „Komplyment reaktsiya“ v anhliskom yazyke (na materyale khudozhestvennykh proyzedenyi y kynofilmov)], Irkutsk.
4. Mykytyuk, Y.V. (2017). *Compliment as a speech act (based on the 18th–20th cc. German drama)*: PhD Thesis. [Kompliment yak movlennievyy akt (na materialy nimetskomovnykh dramatychnykh tvoriv XVIII–XX st.)], Lviv.
5. Trofymova, N.A (2008). *Compliment speech act: a pragmatic analysis* [Rechevoi akt komplymenta: prahmatycheskyi analiz]. *Neekonomycheskyi Post Scriptum*, pp. 80–88.

6. Trofymova, N.A (2008). „*Mein Kompliment...*“ (*Linguistic embodiment of the speech act compliment*) [„Mein Kompliment ...“ (Iazykovo voploshchenye rechevoho akta kompliment)]. *Izvestiya RHPU im. A.Y. Hertseny. Humanytarne i obshchestvennye nauki*, 11 (72), pp. 112–124.
7. Adachi, C. (2012). *Compliments and Compliment Responses among Young Japanese*. Saarbrücken : LAP LAMBERT Academic Publishing.
8. Duttlinger, C. (1999). *Compliments in Spanish* [Komplimente im Spanischen]. Freiburg (Breisgau) : Hochsch.-Verl., Bd. 12.
9. Farenkia, B.M. (2004). *Contrasting pragmatics of compliments and compliments. Cameroonian-German* [Kontrastive Pragmatik der Komplimente und Komplimenterwiderungen. Kamerunisch-Deutsch]. Aachen : Shaker Verlag.
10. Mironovskiy, L. (2009). *Compliments and replies to compliments in Russian and German. An intercultural comparison* [Komplimente und Komplimenterwiderungen im Russischen und im Deutschen. Ein interkultureller Vergleich]. Frankfurt am Main : Peter Lang GmbH. Internationaler Verlag der Wissenschaften.
11. Probst, J. (2003). *A compliment in honor ... aspects of a "polite" speech act in several languages* [Ein Kompliment in Ehren... Aspekte eines „höflichen“ Sprechaktes in mehreren Sprachen]. *Übersetzen, Interkulturelle Kommunikation, Spracherwerb und Sprachvermittlung – das Leben mit mehreren Sprachen, Zeitschrift für interkulturellen Fremdsprachenunterricht [Online]*, 8 (2–3). pp. 210–225. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/267971989.pdf>
12. Lessing, G.E. (2004). *Emilia Galotti*. In M. Reich-Ranicki (Ed.), *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen*. (Vol. 1, pp. 111–192). Frankfurt am Main, Leipzig.
13. Schiller, F. (2004). *Maria Stuart*. In M. Reich-Ranicki (Ed.), *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen*. (Vol. 4, pp. 315–463). Frankfurt am Main, Leipzig.
14. Schnitzler, A. (2004). *Playing at Love* [Liebelei]. In M. Reich-Ranicki (Ed.), *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen*. (Vol. 6, pp. 9–67). Frankfurt am Main, Leipzig.
15. Kleist, H. v. (2004). *Katie of Heilbronn* [Das Käthchen von Heilbronn]. In M. Reich-Ranicki (Ed.), *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen*. (Vol. 5, pp. 87–204). Frankfurt am Main, Leipzig.
16. Goethe, J.W. (2004). *Iphigenia in Tauris* [Iphigenie auf Tauris]. In M. Reich-Ranicki (Ed.), *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen*. (Vol. 2, pp. 101–171). Frankfurt am Main, Leipzig.
17. Brecht, B. (2004). *Mother Courage and Her Children* [Mutter Courage und ihre Kinder]. In M. Reich-Ranicki (Ed.), *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen*. (Vol. 7, pp. 397–483). Frankfurt am Main, Leipzig.
18. Kleist, H. v. (2004). *The Broken Jug* [Der zerbrochne Krug]. In M. Reich-Ranicki (Ed.), *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen*. (Vol. 5, pp. 9–86). Frankfurt am Main, Leipzig.
19. Goethe, J.W. (2004). *Egmont*. In M. Reich-Ranicki (Ed.), *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen*. (Vol. 2, pp. 9–100). Frankfurt am Main, Leipzig.
20. Büchner, G. (2004). *Woyzeck*. In M. Reich-Ranicki (Ed.), *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen*. (Vol. 5, pp. 629–658). Frankfurt am Main, Leipzig.
21. Sternheim, C. (2004). *The Snob* [Der Snob]. In M. Reich-Ranicki (Ed.), *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen*. (Vol. 7, pp. 141–193). Frankfurt am Main, Leipzig.
22. Schiller, F. (2004). *Wallenstein*. In M. Reich-Ranicki (Ed.), *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen*. (Vol. 4, pp. 9–313). Frankfurt am Main, Leipzig.
23. Lessing, G.E. (2004). *Minna von Barnhelm or the Soldiers' Happiness* [Minna von Barnhelm oder das Soldatenglück]. In M. Reich-Ranicki (Ed.), *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen*. (Vol. 1, pp. 9–109). Frankfurt am Main, Leipzig.
24. Lessing, G.E. (2004). *Nathan the Wise* [Nathan der Weise]. In M. Reich-Ranicki (Ed.), *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen*. (Vol. 1, pp. 193–345). Frankfurt am Main, Leipzig.
25. Schnitzler, A. (2004). *La Ronde* [Reigen]. In M. Reich-Ranicki (Ed.), *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen*. (Vol. 6, pp. 69–144). Frankfurt am Main, Leipzig.
26. Wedekind, F. (2004). *Spring Awakening* [Frühlings Erwachen]. In M. Reich-Ranicki (Ed.), *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen*. (Vol. 6, pp. 517–589). Frankfurt am Main, Leipzig.
27. Goethe, J.W. (2004). *Torquato Tasso*. In M. Reich-Ranicki (Ed.), *Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen*. (Vol. 2, pp. 173–281). Frankfurt am Main, Leipzig.